

Nasjonalt kvalitetsindikatorsystem: Kvalitetsindikatordefinisjon

Innbyggere uten fast lege	
1. Definisjon	Indikatoren viser hvor mange listeinnbyggere som står på en liste uten fast allmennlege (ubesatt liste).
2. Sektor	Primærhelsetjenesten
3. Fagområde	Allmennlegetjenesten
4. Type	Struktur
5. Dimensjon av kvalitet	Tilgjengelig og rettferdig fordelt
6. Måleområde	Tilgjengelighet på fastlege
Godkjenning	
7. Dato publisert første gang	22.03.2023
8. Revisjonshistorikk	1.0 – mars 2023 etablert som ny kvalitetsindikator
Faglig begrunnelse/målsetting	
9. Begrunnelse for valg	Et viktig mål med fastlegeordningen er at hver innbygger skal ha tilbud om egen fastlege. Oppslutningen om fastlegeordningen er høy blant innbyggerne. Det er frivillig å være en del av ordningen, og man kan melde seg ut om man ikke ønsker en fastlege. Per 2022 er det under en promille av befolkningen som har meldt seg ut. Folkemengden er derfor et godt mål på antallet listeplasser som etterspørres. Per 2022 er antallet listeplasser som etterspørres nasjonalt større enn antall listeplasser som allmennleger tilbyr (1). Manglende tilgang på fastlege, kan medføre flere henvendelser til legevakst, større arbeidsbelastning for eksisterende fastleger og legevaktsleger, samt dårligere fastlegetjenester. Ubesatte fastlegelister øker vaktbelastningen på gjenværende fastleger (1). Økt arbeidsbelastning for fastleger kan gi mindre tid til kompetanseheving og kvalitetsutvikling (2).
10. Målsetting	Det er en målsetting at alle personer bosatt i Norge får en fast allmennlege å forholde seg til (3).
11. Begrepsavklaringer	Allmennlege: Lege som utøver allmennmedisinsk virksomhet. Fra 1. mars 2017 må leger som ansettes eller inngår avtale med kommunen være spesialister i allmennmedisin eller under spesialisering (4). Fastlege: Fastlege er en lege som inngår fastlegeavtale med en kommune om deltakelse i fastlegeordningen, uavhengig av om legen er ansatt i kommunen eller er selvstendig næringsdrivende. Ifølge forskrift om fastlegeordning i kommunene skal fastlegen dekke allmennlegeoppgaver for de personene vedkommende fastlege har på sin liste. Her telles antall fastleger med listeansvar som mottar basistilskudd. Fastlegeavtale: En fastlegeavtale er en individuell avtale mellom kommunen og fastlegen, som blant annet fastsetter ansvar for listeinnbyggere på en fastlegeliste. Kommunen bestemmer hvor mange fastlegeavtaler som kommunen skal inngå. Fastlegeliste: Oversikt over hvilke listeinnbyggere fastlegen har ansvar for. Listen er knyttet til en enkelt fastlegeavtale. Fastlegelisten oppdateres den første i hver måned. En fastlegeliste kan være med eller uten en fast lege og kan ha flere vikarer knyttet til seg. Listeinnbygger: En person som er tilknyttet en fastlegeliste. Alle innbyggere som ikke har meldt seg ut av fastlegeordningen regnes som listeinnbyggere. Liste uten fast lege: Ubesatt fastlegeliste, noe som innebærer at listeinnbyggerne tas hånd om av vikarlege eller ved at andre fastleger ivaretar pasientene i en periode Begrepene bygger på definisjoner benyttet i Helsedirektoratets rapporter om Handlingsplan for allmennlegetjenesten (2). Endringer i antall/andel innbyggere uten fast lege påvirkes både av endringer i hvor mange innbyggere som ønsker å være en del av ordningen og endringer i fastlegenes listekapasitet.
Beregning av indikator	
12. Hovedmåltall	Måltall 1: Antall innbyggere uten fast lege. Måltallet viser hvor mange listeinnbyggere som står på en liste uten fast allmennlege per 1. dag i siste måned av tertialet.

13. Andre måltall	Måltall 2: Andel innbyggere uten fast lege. Måltallet viser hvor stor andel av listeinnbyggerne som står på en liste uten fast allmennlege per 1. dag i siste måned av tertialet. Andelen oppgis i prosent. Teller: Antall listeinnbyggere uten fast lege (måltall 1). Nevner: Totalt antall listeinnbyggere.
14. Klassifikasjoner og kodeverk	Variabler fra data om fastlegeordningen (FLO) (5).
15. Presiseringer rundt utvalg	Indikatoren bygger på totalt antall listeinnbyggere i Norge, samt totalt antall besatte og ubesatte lister. Enhver som er bosatt i en norsk kommune, har rett til å stå på liste hos fastlege. Det er adgang til å velge fastlege utenfor bostedskommunen. Man er listeinnbygger i den kommunen der man har fastlege. Andel/antall listeinnbyggere uten fast lege per kommune er basert på hvor legen har praksis, ikke listeinnbyggerens folkeregistrerte bostedskommune. De fleste har fastlege i egen kommune. Det kan være mange grunner til at man har fastlege i en annen kommune enn der man bor. Et fåtall kommuner tilbyr legetjenester til befolkningen gjennom et samarbeid med andre kommuner. Disse kommunene inngår ikke som egne kommuner i datagrunnlaget.
16. Teknisk beregning og bearbeiding av datagrunnlag	FLO er Helfos saksbehandlingsløsning for fastlegeordningen, forvaltet og eid av Helsedirektoratet. Systemet gir oversikt over antall fastleger, og egenskaper ved fastleger, fastlegelister, vikarer, listeinnbyggere og legekontorer i ordningen.
17. Nivå for publisering	Nasjonalt, fylke, kommune og kommunegruppe etter innbyggertall.
Datainnsamling/datakilde	
18. Datakilde	FLO – Helfos saksbehandlingsløsning for fastlegeordningen
19. Publiseringsfrekvens	Publiseringsfrekvens koordineres med Helsedirektoratets års- og statusrapporter for Handlingsplanen for allmennlegetjenesten.
20. Lovhjemmel	Forskrift om fastlegeordning i kommunene (3). Forskrift om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen (6). Helse- og omsorgstjenesteloven (7). Pasient- og brukerrettighetsloven (8).
Tolkning av tallene	
21. Sammenlignbarhet over tid og sted	Resultatene er sammenlignbare over tid og mellom kommuner og fylker.
22. Feilkilder og usikkerhet	Datagrunnlaget er avhengig av riktige opplysninger fra kommunene inn til Helfo. Manglende eller forsinket innrapportering fra kommuner om fastleger som har avsluttet sin virksomhet som fastlege, kan være en feilkilde.
23. Særskilt informasjon for tolkning av denne indikatoren	Det vil til enhver tid være avgang/rekruttering av fastleger som gjør at noen lister vil stå ubesatte i kortere perioder. Å nå målet om at alle innbyggere skal ha fastlege til enhver tid, vil dermed ikke være realistisk. Innbyggere som står på liste uten fast lege skal likevel ha tilbud om allmennlegetjenester gjennom at listen dekkes av vikar eller ved at andre fastleger ivaretar pasientene i en periode.
Publisering	
24. Publiseringsarenaer	www.helsedirektoratet.no
Referanser	
25. Referanser	- Oslo Economics (2022) Evaluering av handlingsplan for allmennlegetjenesten https://osloeconomics.no/2022/05/19/evaluering-av-handlingsplan-for-allmennlegetjenesten/ - Helsedirektoratet (2022) Årsrapport for Handlingsplan for allmennlegetjenesten for 2021 https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/handlingsplan-for-allmennlegetjenesten-arsrapport-2021 - Forskrift om fastlegeordning i kommunene: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-08-29-842?q=forskrift%20fastlegeordningen - Forskrift om kompetansekrav for leger i den kommunale helse- og omsorgstjenesten https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-17-192 - Statistikk fra FLO: https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/fastlegestatistikk - Forskrift om pasient- og brukerrettigheter i fastlegeordningen: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-08-29-843 - Helse- og omsorgstjenesteloven: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30?q=helse%20og%20omsorgstjenesteloven - Pasient- og brukerrettighetsloven: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63?q=pasient%20og%20brukerrettighetsloven